

GLASBENI KLASICIZEM IN DUNAJSKA KLASIKA

Klasicizem je umetnostno obdobje, ki je doseglo svoj vrhunec v drugi polovici 18. stoletja. Umetniki so se spet zgledovali po starogrški umetnosti, ki je poudarjala naravno skladnost in lepoto.

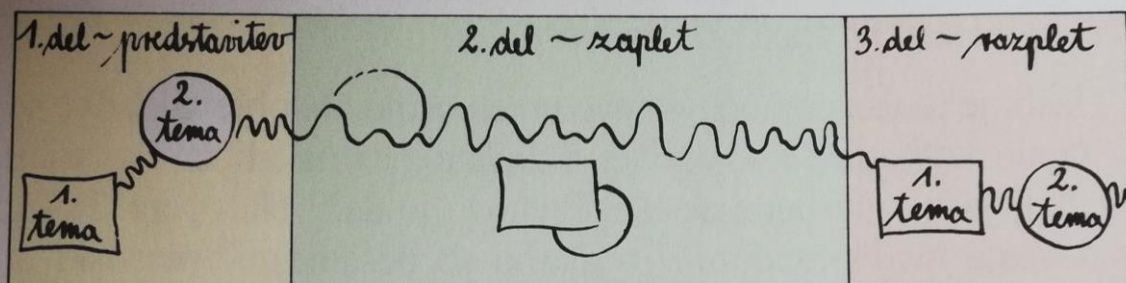
V glasbi se kažejo klasični vzori v jasno urejenih melodijah, sozvočjih, oblikah in vsebinah, ki učinkujejo sproščeno in vedro.

Klasicizmu podobna beseda je **klasika**. Označuje visoko vrednostno raven umetniških del. **Dunajsko klasiko** predstavljajo za poznavalce glasbene umetnosti skladbe, ki so jih ustvarili trije največji skladatelji: **Haydn, Mozart in Beethoven**. V obdobju klasicizma so delovali na Dunaju.

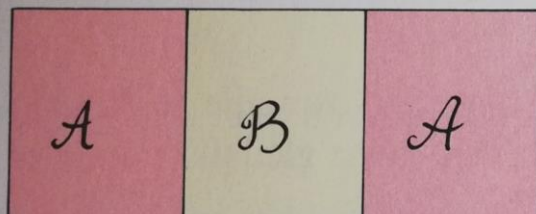
Sheme, ki te bodo spominjale na najbolj značilne instrumentalne oblike v obdobju klasicizma.

Oblike posameznih stavkov

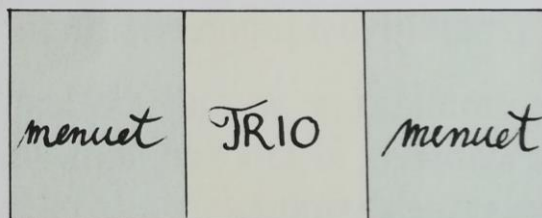
sonatni stavek

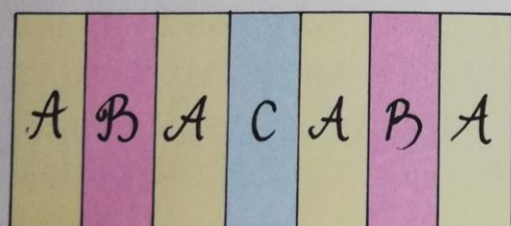
pesemska oblika

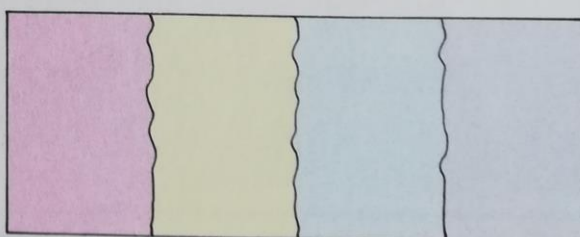
menuet

rondo

variacije

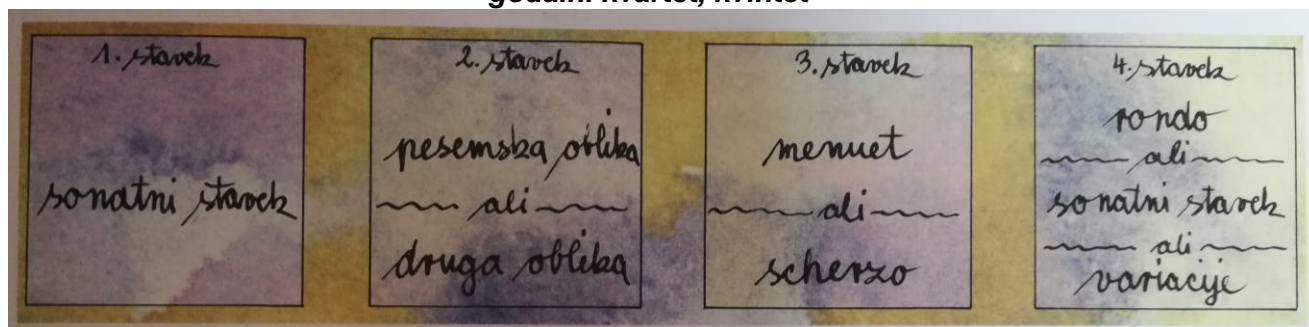

Oblika večstavčnih ali cikličnih skladb. Običajno imajo tri ali štiri stavke, ki so v celota, čeprav so ločeni s kratkimi premori.

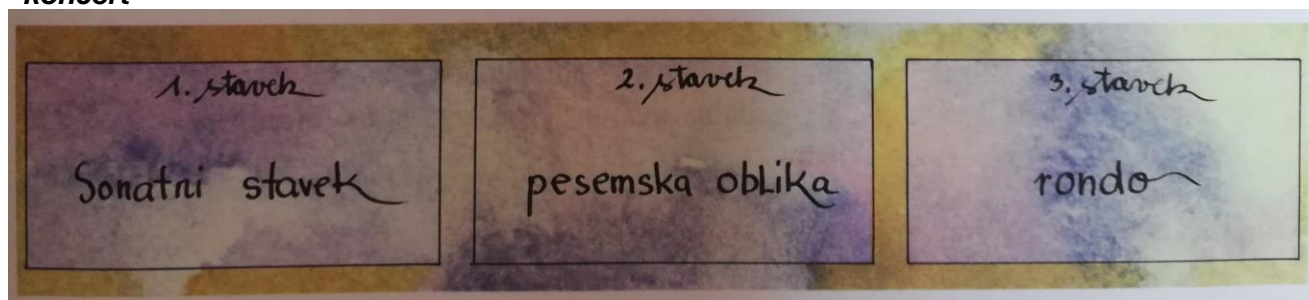
solistični instrument
sonata

komorne zasedbe
trio
godalni kvartet, kvintet

orkester
simfonija

solistični koncert in orkester
koncert

JOSEPH HAYDN (1732–1809)

Je bil najstarejši med dunajskimi klasiki. Rodil se je v številni družini na Gradiškem. Kljub težkemu življenju je ohranil dobroto in vedrino, ki jo je znal prelit v svojo glasbo. Kot dvorni glasbeni mojster je služboval pri plemstvu. Končno se je za stalno preselil na Dunaj. Haydnova skladateljska zapuščina je zelo velika. Obsega sonate, godalne kvartete, trie, nad sto simfonij in še mnogo drugih skladb.

J. Haydn: Simfonija št. 94, 2. stavek <https://www.youtube.com/watch?v=tF5kr251BRs>

WOLFGANG AMADEUS MOZART (1756–1791)

Skladatelj se je rodil v Salzburgu. Že v najzgodnejšem otroštvu je izkazoval izreden glasbeni dar, ki ga je ob očetu glasbeniku lahko uspešno razvijal. S petimi leti je koncertiral in ustvarjal prve skladbe. Pri osmih letih so mu v Londonu natisnili prvo simfonijo in pri dvanajstih je bila uprizorjena njegova prva opera. Kot čudežni otrok je koncertiral na vseh pomembnih evropskih dvorih in doživel velikanske uspehe. Čeprav je bil zelo obremenjen, je Mozart preživel lepo otroštvo v svoji glasbeni družini, ki mu je nudila toplino in zavetje. Mladostno radoživost in vedrino je ohranil vse življenje.

Odrasla leta za umetnika niso bila srečna tako kot prejšnja. Pestile so ga različne težave in iskanje primerne zaposlitve. S službovanjem v rodnem Salzburgu ni bil zadovoljen, zato se je odpravil na Dunaj. Preživljal se je s komponiranjem in zasebnim poučevanjem učencev. Dunaj ga je tesno povezal s Haydnom, v katerem je Mozart našel najboljšega prijatelja in svetovalca, spoznal pa je tudi mladega, nadarjenega Beethovna. Mozart je umrl mlad, vendar je pri svojih petintridesetih letih zapustil glasbena dela neprecenljive vrednosti. Napisal je več kot šesto skladb, med katerimi so opere, oratoriji, maše, koncerti, simfonije, kvarteti, sonate ter druga vokalna in instrumentalna dela.

W. A. Mozart: Mala nočna glasba <https://www.youtube.com/watch?v=3pfBeXhAyDY>

LUDVIG VAN BEETHOVEN (1770–1827)

Beethoven je najmlajši med dunajskimi klasiki. Rodil se je v Bonnu kot sin dvornega glasbenika. Njegovo otroštvo in mladost sta bila zaznamovana z revščino in težavami, saj je moral že zgodaj nadomestiti starše in prevzeti odgovornost za družino.

S sedemnajstimi leti je odšel na Dunaj. Tam je preizkusil njegovo glasbeno znanje Mozart. Kmalu zatem se je Beethoven s svojimi umetniškimi dosežki vključil v znamenito trojico dunajskih klasikov.

Težke življenjske razmere so skladatelja nenehno spremljale, najtežje pa mu je bilo v njegovem dvaintridesetem letu, ko je popolnoma oglušel. Težave je premagoval s svojo silovito naravo, ponosom, vztrajnim umetniškim delom in nenehnim iskanjem vrednot.

Beethovnova glasbena zapuščina obsega simfonije, koncerte, sonate, trie, kvartete, kvintete, mašo, opero in druge skladbe. Ta imena kažejo značilne glasbene oblike, za katere je skladatelj iskal čustveni izraz. Našel ga je v novih sozvočjih, vsebinah, oblikovnih zakonitostih in s tem odprl pot novemu obdobju v zgodovini glasbene umetnosti.

Beethovnova glasba je začetnica novega obdobja, glasbene romantike. (več Beethovnovih skladb si poglej v datoteki Beethoven)

GLASBA NA SLOVENSKIH TLEH OB SKLEPU 18. STOLETJA

Ko odkrivamo glasbeni razvoj, nas Beethovnov rokopis povezuje z domačim okoljem in zastavlja vprašanje, kakšno je bilo glasbeno življenje pri nas v času klasicizma.

Pomemben glasbeni dogodek ob sklepu 18. stoletja je bila ustanovitev **Filharmonične družbe**, katere člani so bili glasbeniki iz vrt ljubljanskih meščanov. Imeli so orkester, zbor, godalni kvartet in tudi glasbeno šolo. Skrbeli so za kakovostne glasbene programe in povezavo z glasbenim svetom tedanje Evrope. Med častnimi člani so bili Haydn, Beethoven ter kasneje Paganini in Brahms.

Beethovnov rokopis je bil namenjen Filharmonični družbi, svojo skladbo pa ji je podaril tudi Haydn.

Vpogled v glasbeno življenje dobe dopolnjujejo muzejska glasbila iz 18. in začetka 19. stoletja na Ptujju.

Poleg pevcev in instrumentalistov so delovali pri nas domači in tuji glasbeni ustvarjalci, vendar je njihovo število manjše. Znano je, da je v tistem obdobju skladatelj **Jakob Zupan** napisal prvo slovensko opero **Belin**. J. Zupan: *Belin* <https://www.youtube.com/watch?v=Pm8gkuHvhSU>

Temeljna značilnost tega časa je bilo **razsvetljenje**, ki je poudarjalo pomen slovenstva. Na čelu tega gibanja je bil baron **Žiga Zois**, ki je spodbujal kulturno delovanje in podpiral tudi glasbene dejavnosti. Skrbel je, da so pri nas gostovale operne družine in spodbujal prevajanje tujih arij v slovenski jezik.

V Zoisovem krogu razsvetljenцев je deloval **Anton Tomaž Linhart**, ki je napisal po vzoru francoskega izvirnika o Figaru znamenito komedijo **Ta veseli dan ali Matiček se ženi**. Tako kot je Figaro navdihnil Mozarta, da je napisal opero, je tudi Linhart želel popestriti svojo komedijo z glasbenimi točkami. To delo je prepustil tedanjemu slovenskemu skladatelju **Janezu Krstniku Novaku** (1756–1833).

Novak je partituro za glasbene odlomke v komediji poimenoval **Figaro**. Obsega pesmi za soliste, pevske skupine in manjši orkester.

